

Ole Petter Askheim

Brukermedvirkning i forskning: Muligheter og utfordringer for helse- og sosialfagene

Nasjonalt konferanse om
brukermedvirkning i forskning 18.10. 2017

International definition of Social Work (IFSW og IASSW)

- The social work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilising theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work.

Forskning fra Sverige – men situasjonen er neppe særlig annerledes i Norge!

- «There is currently no systematic knowledge about social workers' engagement in policy practice as part of their profession in Sweden. But the common view is that social workers are silent and rather passive in sociopolitical debates and processes and that they have, in general, abandoned issues such as poverty, inequality and marginalisation» (Thorén & Salonen 2014:151).

Individualisering, terapeutisering av det sosialfaglige arbeidet

- Diskursen innen sosialt arbeid har dreid seg fra en kamp om å endre samfunnsbetingelsene til at det i dagens samfunn dreier seg om å frigjøre klientene fra deres egen mentale fastlåsthet (Kroken og Madsen 2016)
- Samfunnsarbeid er nærmest opphørt innenfor det helse- og sosialfaglige arbeidet (Turunen 2009).

Krav om brukermedvirkning i forskningen?

- I økende grad forventninger om brukerinvolvering i forskningen.
- Et «modusskifte» i forskningen (Nowotny et al 2011)
- Lillehagen (2016:23): «The use of participatory research is becoming an ideal standard, strongly supported by national and international funding agencies».

Hvordan står det til i forskningen på helse- og sosialfeltet?

- Honnørordet er «praksisnær forskning»
- I hovedsak relatert til «feltet», dvs. de som jobber i «praksisfeltet»
- Forskningsbasert kunnskap skal utvikles i samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet
- Brukerinvolvering er med andre ord avgrenset til samarbeid med profesjonene, fagpersonene

Hvorfor skal vi involvere brukerne i forskningen?

- Begrunnelser:
 - Etske/demokratiske
 - Kvalitetsmessige
 - Politisert begrunnelse (del av marginaliserte grupper kamp mot undertrykking, diskriminering)
 - Terapeutiske/myndiggjørende (Jfr. Banks et al 2017: «participatory impact»)

Røtter

- Pragmatisk, konsensusorientert tilnærming (Aksjonsforskning - K. Lewin, W. Foot Whyte)
- Politisert tilnærming med klar ideologiskforankring (P. Freire, O. Fals Borda)
- Framstilles i litteraturen i blant som en nordlig og en sørlig tradisjon
- Top down – Bottom up (Offentlige myndigheter – brukerbevegelser).

Et par modifiseringer -

- Det er ikke nødvendigvis motsetning mellom brukerinteresser og ansatte interesser/forskerinteresser i forskningen.
- Det er ikke nødvendigvis motsetning mellom målene om empowerment av brukerne og bedre kvalitet i tjenestene. (Bedre kvalitet kan også komme brukerne til nytte)
- Men – det er heller ikke nødvendigvis sammenfall!

Forskning og innovasjon

- Betoningen av brukerinvolvering i forskning knyttes ofte sammen med den økte sammenkoblingen mellom forskning og innovasjon. Forskningen skal bli mer «treffsikker» (HelseOmsorg 21).

Hva legger vi innovasjonsbegrepet?

- Et begrep helse- og sosialarbeidere ikke liker!
- Sosiale innovasjoner – møte problemer som er sosiale av natur gjennom nye organisasjonsformer, aktiviteter og samhandlingsformer (Rønning og Knutagård 2015)
- Hvordan skape bedre velferdsløsninger gjennom det offentlige og andre aktører (brukere, pårørende, oa.) (Frøhlich Hougaard og Keller Lauritzen 2014)
- Samproduksjon og samskaping som kjernebegrep i sosiale innovasjoner

Ulike former for samproduksjon (Needham & Carr 2009)

- Deskriptiv – beskrivelse av og stadfesting av at alle tjenester på en eller annen måte er avhengig av respons fra brukerne
- Anerkjennende – anerkjenner brukernes bidrag i tjenesteproduksjonen, men uten at det nødvendigvis har konsekvenser for hvordan tjenestene organiseres
- Transformativ – fordrer endring av maktforholdene og kontrollen over tjenesteproduksjonen som en forutsetning for at samproduksjonen kan gi reelle konsekvenser for brukerne

Ulike nivåer for samproduksjon i forskning (Martin 2010)

- As informants
- As recipients
- As endorsers
- As commissioners
- As co-researchers

Muligheter for samarbeidsorienterte fou-prosjekter innen helse-og sosialutdanningene

- Hardwick, Smith & Worsley (eds.) (2015): «Innovations in Social Work» – Samarbeidsorienterte, handlingsorienterte tilnærminger står i fokus.
- Engelsk tradisjon: Participatory Action Research – «Community baserte» prosjekter: «Overordnede mål: «Within a community organising framework, with a focus on mobilising people to take action for social change» (Banks 2015:18)

Helse-og sosialfagsutdanningenes muligheter og utfordringer

- Benytte oss av praksisnærheten – utvide hva som ligger i «feltet»
- Styrke kontakten med brukermiljøer og brukerorganisasjoner – gå ut til dem – invitere dem inn!
- Inkludere brukerinvolveringen tydeligere i samarbeidsprosjekter med «feltet»
- Prosjekter av ulik størrelse og varighet: Bacheloroppgaver, masteroppgaver, fou-opppdrag i tilknytning til praksisperioder – prosjekter som ledd i førstelektorkvalifisering.

Jo tidligere involvering, jo større muligheter for reel involvering

- McLaughlin (2009): «The longer service co-researchers are kept out of the decision-making processes concerning a research project the less collaborative the project is likely to be»

- Gjennom slike prosjekter kan mulighetene til å realisere målene for det helse og sosialfaglige arbeidet styrkes!
 - *The social work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilising theories of human behavior and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work (IFSW og IASSW).*